

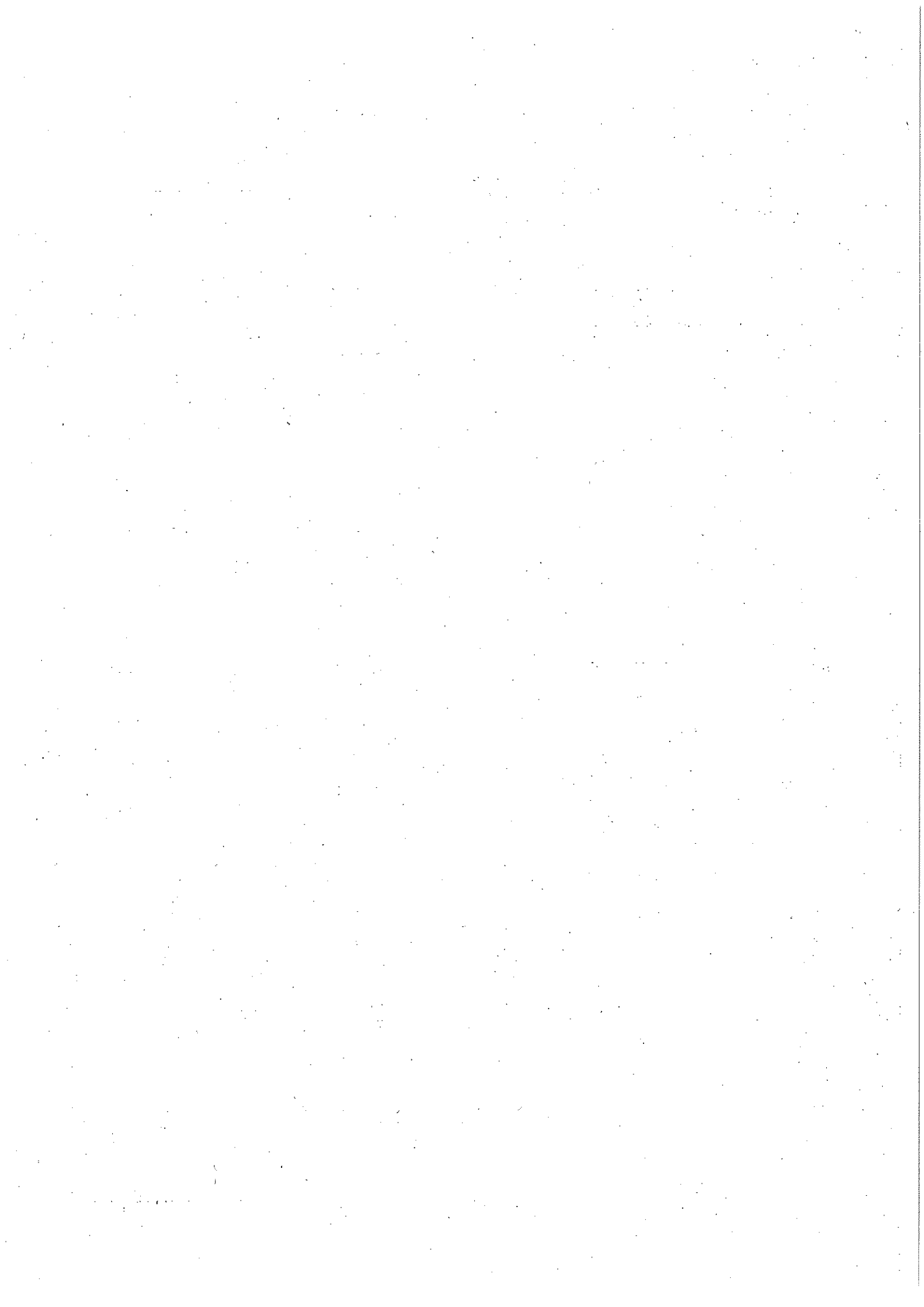
**Manual de
bones pràctiques**

lingüístiques

a la justícia

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

Bones pràctiques lingüístiques en l'àmbit jurídic i judicial

Què és una bona pràctica?

El catàleg de bones pràctiques constitueix el conjunt d'actuacions i d'actituds, en tots els nivells de l'Administració pública i de l'exercici professional, des de l'àmbit individual fins a les decisions i mesures preses per tota l'organització, que serveixen l'objectiu prèviament fixat, en aquest cas, la normalitat d'ús del català a l'àmbit judicial. No té un caràcter normatiu, no és un recull que es desprèn estrictament de la llei; la llei només constitueix el marc que possibilita aquestes recomanacions a fi de dur a terme aquesta política pública.

Així doncs, algunes de les indicacions que segueixen no solament són recomanables, sinó obligades; d'altres, en canvi, es mouen més en l'àmbit de l'assumpció d'un compromís amb la llengua per part dels professionals i de les institucions que treballen en el món del dret. En tots els casos, però, les pràctiques responen a uns objectius que de manera directa o indirecta la llei estableix.

1. Criteris generals: pràctiques relacionades amb l'atenció als drets lingüístics dels ciutadans

Els operadors jurídics han d'estar en condicions d'atendre oralment i per escrit en català i en castellà els ciutadans que s'hi adrecin. En tot cas, no pot haver-hi situacions de desatenció lingüística. S'ha de tenir clar que l'atenció lingüística constitueix una prestació necessària, sigui com a servei públic, sigui com a servei professional. Ateses les dificultats del català en aquest àmbit, totes les actuacions i actituds que vagin encaminades a fer normal l'ús lingüístic han de constituir una pràctica normalitzada en les administracions i entre les professionals. La idea d'*ús normal* ha d'inspirar la regulació de la llengua i la mateixa percepció que es té del fet d'usar-la.

1.1. Manteniment d'una actitud lingüística positiva

Situació desfavorable

En determinats contextos l'ús del català es percep com a "rarsa". I la normativa i la mateixa activitat jurisdiccional no són alienes a aquesta percepció. Així, per exemple, sovint des d'òrgans centrals de l'Estat (Tribunal Suprem, Tribunal Constitucional) s'ha qualificat el castellà com a "llengua general" i el català com a "llengua específica, peculiar o vernacle". La mateixa legislació, quan a l'article 231.1 de la LOPJ indica que "en totes les actuacions judicials, els jutges, els magistrats, els fiscals, els secretaris i la resta de funcionaris de jutjats i tribunals han de fer servir el castellà, llengua oficial de l'Estat". Tot i que després matisa aquest mandat establint possibilitats d'ús a les comunitats en llengua pròpia, certament el criteri general que sembla desprendre's és l'ús del castellà com a regla.

La realitat d'un ús minoritari del català a l'Administració de justícia i a una part important de l'àmbit jurídic confirma les dificultats amb què es troba i, en un cercle viciós, aquesta circumstància no fa més que alimentar aquesta falta d'ús. La configuració d'un *context hostil* comporta bé la inhibició de l'ús, bé l'exercici del dret lingüístic d'una manera marcada i condicionada que, al capdavant, relega el català a aquest ús minoritari.

Objectiu

Les persones usuàries de la justícia, els professionals del dret i els ciutadans en general han de percebre l'ús del català no com a fet excepcional, sinó com a pràctica normalitzada.

Destinatari

El personal que treballa a l'Administració de justícia i els altres professionals jurídics.

Contingut de la bona pràctica

Per assolir la normalitat en l'ús del català l'actitud del personal que treballa en el món del dret és molt rellevant. Els jutges i la resta de personal judicial, els professionals i tot el personal administratiu que els dóna suport tenen la responsabilitat de crear un entorn favorable a l'exercici del dret a expressar-se i demanar ser correspost en català. Per això

la bona pràctica consisteix a donar a entendre a l'interlocutor que l'ús de qualsevol de les dues llengües oficials és plenament normal. En aquest sentit, és molt recomanable:

- **No problematitzar l'ús del català**, ni oralment ni per escrit, amb indicacions de no entendre el que diu l'usuari o d'advertir sobre els possibles retards que provocarà l'ús del català. En l'àmbit judicial, per exemple, cal evitar pràctiques com indicar al ciutadà que parli en castellà per la concurrència en el procés d'un intervinent (advocat de l'altra part, fiscal, etc.) que no entén el català, o, en l'àmbit notarial, advertir-los sobre el retards o les dificultats que pot provocar obtenir la versió en català del document públic.

- **No mostrar prejudici lingüístic**, com ara parlar al ciutadà en castellà atenent als seus trets racials o presumir que no entendrà el castellà si és castellanoparlant. Oferir un tracte lingüístic diferenciat per aquestes raons dona carta d'excepcionalitat al català i discrimina l'interessat en la mesura que se'l suposa forà o, si és el cas, se li impedeix l'aprenentatge. La llengua catalana no és només per als catalanoparlants. No es pot negligir la seva dimensió en la cohesió social.

Cal mantenir la idea que, des d'aquesta perspectiva individual, només mostrant un ús normal s'assolirà la normalitat en l'ús del ciutadà.

1.2. Incorporació del català com a eina de treball habitual en el text escrit

Situació desfavorable

La presència aclaparadora del castellà en molts àmbits jurídics actua com a causa que obstaculitza l'ús del català, atès que aquest es percep com un ús exòtic. El mateix fet que la presència sigui pràcticament nul·la en el procés de treball alimenta la concepció que la llengua normal d'ús no pot ser el català. Per exemple, és freqüent que un professional parli en català en la relació verbal amb el ciutadà o amb el client, però quan concreta i proposa què es pot sol·licitar o quina resolució pot recaure ("parlant com si ho veiés escrit o com si ho formulés de manera formal"), confegeix el text en castellà. Aquest és un exemple clar de percepció diglòssica: no veure adequada la llengua pròpia per a una determinada funció, en aquest cas un ús formal com el jurídic. En molts segments del món judicial i jurídic el català hi és pràcticament aliè en el sentit que no s'han vist mai en la situació d'incorporar-lo com a opció lingüística dins de la seva feina.

Objectiu

Aconseguir que el català tingui una presència general en tots els processos de treball, fins i tot en els llocs en què no hi ha un ús generalitzat.

Visibilitzar la disponibilitat lingüística en català, amb el missatge implícit que usar el català i ser-hi correspost no és només una possibilitat, sinó una realitat.

Assolir la competència real del funcionari o professional, i no solament amb el coneixement que li pot donar haver obtingut un títol.

Destinataris

Jutges, secretaris, fiscals i resta de personal que treballa a l'Administració de justícia i els altres professionals del dret.

Contingut

El personal de l'Administració de justícia o el professional pot canalitzar en català un sector de la seva activitat, d'acord amb criteris diversos i nivells d'intensitat igualment variats, com ara:

- l'atenció al ciutadà o al client que s'hi adreça en català o que ho demana explícitament,
- la rellevància dins de la documentació que es gestiona (documents finals, documents que es reiteren i que, per tant, poden ser "rendibles" des d'aquest punt de vista lingüístic),
- determinats tipus de procediments, actuacions o activitats professionals.

Aquest comportament lingüístic condueix com a mínim a una normalització en l'ús i a una atenció real al ciutadà. El pas important és que el català passi de ser una llengua aliena a l'actuació professional a ser un vehicle normal i adequat per a la feina. Amb això s'aconsegueix augmentar l'ús del català, facilitar i estimular l'exercici del dret lingüístic per part dels ciutadans i generar una dinàmica d'aprenentatge real.

1.3. Una acció concertada entre els col·lectius professionals i les administracions amb responsabilitats en la matèria

Situació desfavorable

Hi ha hagut moltes iniciatives que tenien per objectiu assegurar la presència del català en l'àmbit jurídic. Però en general han estat iniciatives que s'han centrat en cada àrea del món jurídic, sense una coordinació entre elles: a l'Administració, a l'Administració de justícia, el sector professional, l'àmbit universitari. Segur que totes han contribuït positivament a fer més present el català, però també sovint s'han emprès iniciatives, que han obtingut uns bons resultats en l'àmbit on s'han emprès, però els resultats han quedat esborrats en l'àmbit successiu. O sigui, es fan *inversions sense rendibilitat*. En posem uns exemples:

a) Es fa una gran difusió del lèxic jurídic i de redacció de textos en català en les facultats de dret (difusió de vocabularis, assignatures de llenguatge jurídic), però l'alumne no pot treure'n rendiment en el món professional perquè en les organitzacions on s'integra per treballar (despatxos professionals, notaries, registres, administracions) el català no hi és present.

b) L'Administració de la Generalitat ofereix formació en llenguatge jurídic català per al personal de l'Administració de justícia (amb recomanacions d'un estil senzill, models documentals normalitzats, etc.) i, en canvi, en les oposicions que fan els mateixos funcionaris (abans o, si són interins, després de fer el curs de llenguatge jurídic) reben la formació exclusivament en castellà i fan models de documents que contravenen les recomanacions d'un estil de redacció planer.

c) Es fa un gran esforç de traducció i posada a disposició de textos normatius bàsics en català (BOE en català, LexCat, Portal Jurídic) que després no rep la difusió i l'ús en els altres col·lectius professionals.

Objectiu

Assabentar tots els serveis i responsables lingüístics dels diferents àmbits professionals del dret de les actuacions que es duent a terme en els altres.

Coordinar totes les mesures i les actuacions de foment del català que es duen a terme en l'àmbit jurídic, per tal que la política de conjunt que s'hi apliqui sigui coherent i sense duplicitats.

Rendibilitzar les iniciatives que es generin entre els diferents àmbits de manera que es puguin aprofitar les actuacions més enllà de l'àmbit on han sorgit.

Destinataris

Administracions i corporacions implicades: Generalitat de Catalunya, facultats de dret de les universitats, col·legis professionals.

Contingut

Les entitats amb responsabilitats sobre els diferents àmbits jurídic han de dur a terme una acció concertada quant a totes les accions de normalització. El grau d'aquesta acció pot ser diferent i acumulable, des de la informació recíproca fins a l'establiment d'accions conjuntes. El responsable funcional en l'impuls d'aquest tipus d'acció ha de ser preferentment la Direcció General de Política Lingüística. Això es concreta en mesures com les següents:

- Establiment d'un circuit informatiu entre els àmbits implicats, que pot ser tenir tant caràcter institucional (per ex. l'Observatori Català de la Justícia), poden ser reunions periòdiques (per ex. Comissió de seguiment de l'àmbit jurídic a Girona), o un web comú que reculli totes les iniciatives (per ex. el portal de recursos lingüístic de la Xarxa Vives d'Universitats).
- Coordinació de les activitats. Es tracta de no generar duplicitats i que en cada àmbit hi pugui haver certa especialització i aprofitar l'acció que s'ha dut a terme des d'un altre. Per tant, aquí es tracta d'aprofitar recursos que elabora un altre: material docent o recursos terminològics, però també tenir constància de la formació que han rebut en un àmbit (per ex., l'universitari o el màster de pràctica jurídica), per poder tenir projecció en l'altre (treball a l'Administració, exercici professional). La coordinació es pot articular a través d'espais de trobada semblants als anteriors.
- Col·laboració i accions conjuntes. Es tracta d'emprendre iniciatives de manera conjunta per afrontar el foment del català d'una manera integrada. Són exemples d'aquestes iniciatives conjuntes els convenis de col·laboració entre la Generalitat i les institucions col·legials d'advocats, procuradors, registradors i notaris, la col·laboració interinstitucional en el Portal Jurídic de Catalunya, els múltiples convenis per desplegar el voluntariat lingüístic, les actuacions de col·laboració en el marc Xarxa vives d'Universitats o la iniciatives conjuntes com la publicació del *Vocabulari de Dret* o el *Llibre d'estil jurídic*.

L'activitat col·laborativa en els seus diversos nivells ha de propiciar una política amb perspectiva de conjunt per a tot l'àmbit jurídic i un aprofitament millor dels recursos de què es disposen. Per això cal un esforç de les diferents institucions per trobar aquests espais d'informació compartida i de col·laboració en diferents projectes.

1.4. Disponibilitat en català de les pàgines web i de les intranets en tots els àmbits del món jurídic

Situació desfavorable

En la mesura que la xarxa ha esdevingut una eina bàsica d'informació, comunicació i treball, la presència del català en aquests espais fomenta que els processos de treball dels professionals es facin en català i que els ciutadans demanin també amb normalitat que el servei de les administracions i dels professionals es condueixin en català. Certament és un dels aspectes en què el català té més presència. Els webs de les administracions catalanes i dels col·legis professionals majoritàriament són en català, però queden aspectes per millorar, amb diferents graus depenent del web i del tipus d'informació de què es tracti.

En canvi, la presència del català als webs dels despatxos professionals ja té una presència molt més irregular, tant pel fet que n'hi ha que no tenen el català com a llengua com pel fet que n'hi ha que la majoria dels continguts no són redactats en aquesta llengua. Tot i que no hi ha dades sobre l'ús del català en aquest àmbit, una comprovació superficial indica que l'ús del català en grans despatxos professionals és força irregular.

Objectius

Oferir en català tots els continguts web d'administracions, institucions col·legials i despatxos professionals de l'àmbit jurídic.

Donar un primer contacte en català a través del web per tal de facilitar l'ús posterior del català.

Destinataris

Totes les administracions, institucions i professionals de l'àmbit.

Contingut

Tots els agents que intervenen en l'àmbit jurídic han de tenir en català tots els continguts que ofereixen en línia. La mesura, doncs, no és tant de tenir-hi una presència inicial, sinó que el ciutadà ha de poder obtenir la informació i comunicar-se en català en totes les diferents pàgines i funcionalitats que ofereix el web. És a dir, el català no hi ha de ser d'una manera simbòlica, sinó que ha d'oferir possibilitats reals d'informació, comunicació i realització de tràmits, si és el cas.

1.5. Elaboració per part de les instàncies responsables del material de treball en català, bàsicament normativa actualitzada, sentències, models documentals en l'entorn de treball informatitzat.

Situació desfavorable

En bona part de l'àmbit jurídic, la falta d'un entorn i d'un material de treball en català és força evident: la normativa, la jurisprudència, els manuals i les monografies, els formularis, els programaris de les oficines i dels despatxos i els models documentals amb què es treballa... Tot aquest marc està disponible majoritàriament en castellà, i només en una mesura molt menor i en àmbits molt concrets trobem material en català. Aquesta falta de recursos, tot i que segurament no constitueix un factor determinant per no fer servir el català, sí que suposa un obstacle permanent a l'ús normal en la tasca diària.

Per exemple, si un advocat consulta una base de dades legislativa i la legislació consolidada és en castellà, no deixa de suposar un esforç constant traslladar aquells continguts normatius que ha trobat a un text produït en català (traducció literal o aproximativa). I la realitat és que les bases de dades jurídiques, que actualment ofereixen un paquet de prestacions molt ampli (a més de legislació i jurisprudència, articles doctrinals, formularis, etc.), són substancialment en castellà.

Objectius

Posar a disposició de l'operador jurídic el major nombre de recursos jurídics en català i amb les prestacions semblants al castellà.

Destinataris

Els responsables de les diferents administracions i de les institucions col·legials

Contingut

Els responsables de les diferents instàncies concernides han d'adoptar les mesures necessàries per poder proveir el material de treball en català. Algunes de les mesures que s'engloben dins d'aquesta bona pràctica ja s'estan duen a terme totalment o parcialment, i d'altres caldria endegar-les. Entre aquestes mesures, esmentem les següents:

- Posar a disposició de la comunitat professional i universitària bibliografia en català, especialment manuals de les diferents branques del dret. Actualment, tret d'alguna obra sobre dret català, no hi ha res.
- Oferir i mantenir bases de dades de normativa consolidada en català. Tot i que algunes bases de dades han incorporat la legislació estatal en català, no se n'ha fet la consolidació. El Portal Jurídic de Catalunya ofereix consolidada la legislació catalana i una selecció de l'estatal, que deriva del recull LexCat, del Departament de Justícia.
- Posar a disposició en línia formularis professionals en línia en català, com els del Consell de Col·legis d'Advocats o de determinades editorials privades.
- Tenir disponibles bases documentals de l'Administració de justícia en català que permeti treballar en català sense dificultats.
- Aplegar i classificar les sentència en català a fi que serveixin de model per als professionals que treballen en català.

1.6. L'ús d'un llenguatge jurídic de qualitat

Situacions desfavorables

Generalment es para molta atenció en el volum d'ús del català i en els dret de fer-lo servir i de ser-hi correspost. Però a banda d'aquest aspecte "quantitatiu", de rellevància indubtable, cal estar alerta amb la descara de l'aspecte qualitatiu. Molt sovint els textos produïts (documents judicials, escrits de les parts, documents notariais, contractes privats, etc.) són calcs dels fets en castellà. I moltes vegades reproduïxen vicis lèxics, morfosintàctics i textuals que ja han estat denunciats pels especialistes en el llenguatge jurídic en llengua castellana.

Igualment passa amb la traducció feta per traductor automàtic. Encara que l'aplicació de traducció sigui bona i estigui nodrida pel lèxic técnicojurídic adequat, és difícil canviar l'estil de la llengua i, òbviament, no produir els errors que ja conté el text castellà. La traducció automàtica, que constitueix una eina útil en un context multilingüe i estalvia molt temps, no pot ser una solució sense una intensa revisió posterior.

La situació que s'ha de mirar d'evitar, doncs, és que l'ús jurídic del català sigui una traducció literal del castellà jurídic, amb el trasllat no solament de l'estil, sinó també dels seus mals usos.

Objectiu

Assolir un llenguatge jurídic amb estil propi, planer i assequible a la ciutadania.

Destinataris

Tots els operadors jurídic i els responsables de la normalització del català en l'àmbit del dret.

Contingut

Cal mantenir activades i fer el seguiment de dues línies d'actuació.

- Oferir tot el material que sigui possible en la millor qualitat lingüística; això és, formularis, sentències, manuals i la resta de bibliografia i textos legals. La bona qualitat dels textos als quals accedeixen els juristes condiciona els nivells dels que ells produeixen. El català jurídic produït pels juristes i pel personal de l'Administració serà, en certa mesura, el reflex del material amb què ha elaborat el seu treball professional. Per exemple, la base de dades legislativa del Portal Jurídic, amb tota la legislació de LexCat, proveeix al món jurídic no solament una font fiable i de qualitat, sinó també uns textos de referència, amb una accessibilitat fàcil i una difusió àmplia.

- Oferir línies de formació en llenguatge jurídic català, tant entre el personal de l'Administració com al món dels professionals privats. Aquesta formació permet que el professional assoleixi desimboltura en la redacció jurídica i en la terminologia en català i a evitar la traducció sistemàtica dels formulismes en castellà. També dona eines per saber cercar solucions de manera ràpida, bàsicament coneixent els recursos en aquest llenguatge que ofereix la xarxa.

Les dues actuacions tenen caràcter complementari i fan possible que els escrits jurídics i administratius no siguin una mala traducció, sinó textos més acurats i comunicativament eficaços.

2. La competència lingüística dels professionals de l'àmbit jurídic

2.1 La competència lingüística com a element rellevant en la prestació del servei

Situació desfavorable

La capacitat del professional de l'Administració o dels diferents col·lectius jurídics per atendre en català és una competència encara no prou valorada, tant perquè directament no se n'aprecia la necessitat com perquè quan es compon el text en català es fa sense la cura necessària. En canvi, la "prestació lingüística" no solament és un valor afegit dins el servei que s'ofereix al ciutadà o al client, sinó que constitueix un coneixement imprescindible en un context de doble oficialitat. En la relació que s'estableix entre el ciutadà i l'Administració de justícia o entre el client i el professional, la competència per fer servir les llengües oficials amb un estàndard de qualitat ha de quedar garantida.

Objectiu

Tenir la competència per atendre en català el ciutadà o el client.

Destinataris

Administració, universitats i col·legis professionals

Contingut

Les persones que treballen en el món del dret i de la justícia han de ser conscients que tenir prou competència lingüística per prestar el servei en català és un element bàsic dins la seva tasca professional. En aquest sentit, cal adquirir els coneixements necessaris i tenir la pràctica suficient per poder-s'hi desenvolupar amb solvència. Aquest coneixement pot ser adquirit en els mateixos estudis universitaris, en l'activitat professional o en la formació que específicament es cursi per adquirir-lo. El més important, però, és, per una banda, la voluntat d'arribar a aquesta capacitat i, per l'altra, la posada en funcionament per part de les diverses institucions implicades dels recursos necessaris per poder-la adquirir.

A banda de la imprescindible voluntat de cada persona, els mecanismes encaminats a aquest objectiu poden ser diversos, com ara:

- Establir una formació específica per assolir un nivell de llengua catalana acceptable, mesura que, depenent de cada context, pot tenir un caràcter voluntari o obligatori.
- Oferir recursos formatius i eines de consulta en la xarxa, com també serveis d'assessorament en la feina del professional o del personal administratiu.
- Oferir formació en llenguatge jurídic i terminologia jurídica, a fi que cada persona adeqüi el seu nivell general de llengua a l'àmbit específic en què treballa.
- Exigir l'acreditació de determinat nivell de competència lingüística per accedir a places en l'Administració de justícia, però també en l'àmbit del professional privat. En la mateixa línia, reconèixer com a mèrit el fet de tenir o d'adquirir aquest nivell

2.2. Oferta de cursos periòdics de català i de llenguatge jurídic per formar els professionals en llengua catalana dins els àmbits d'actuació respectius.

Situació desfavorable

Molt sovint els professionals d'aquest àmbit no elaboren en català la documentació perquè no en tenen un coneixement suficient. Els coneixements de català adquirits són diversos, però no arriben al nivell necessari per poder-hi atendre l'activitat professional; així mateix, també hi ha molts casos en què tot i el nivell acceptable de coneixement, els manca l'habilitat en el llenguatge específic, tant en la terminologia com en composició del text.

Objectiu

Aconseguir que el professional s'expressi tant oralment com per escrit en un català administratiu i jurídic correcte, per poder així assentar una dinàmica d'ús sense que l'obstacle de les mancances en la seva competència lingüística.

Destinataris

Els professionals de l'àmbit jurídic i la Generalitat de Catalunya

Contingut

Els professionals han de fer un esforç per formar-se en llengua catalana, tant en llengua general com en llenguatge jurídic. Per això és important que s'acullin a la formació que se'ls ofereix des de la mateixa Generalitat de Catalunya i des dels col·legis professionals respectius. També és imprescindible conèixer les eines lingüístiques i jurídiques en llengua catalana, com ara diccionaris jurídics, traductors automàtics, formularis i bases de dades legislatives en català.

3. Bones pràctiques

Es pot partir de la premissa que l'exercici dels drets lingüístics és difícil per als ciutadans que volen el català com a llengua de comunicació. Qualsevol ciutadà que s'atansa a aquesta Administració per fer alguna actuació ho percep. El castellà és la llengua d'ús dominant, el personal periòdicament incorpora efectius castellanoparlants, amb la qual cosa es perpetua aquest ús majoritari, la majoria del material de treball és en castellà, els recursos contra les decisions van a parar a òrgans judicials amb ús exclusiu del castellà i totes les causes s'alimenten entre elles. Les circumstàncies que juguen en contra del català són molt fortes.

3.1. Retolació i informacions al públic

Situació desfavorable

La retolació i les informacions escrites adreçades al públic són un aspecte rellevant en la normalització de la llengua. És la primera imatge que se'n du el ciutadà. Tot i que actualment la retolació ja és majoritàriament en català (i molta també és canalitza a través d'ícones), la informació al públic, és a dir, tota la informació que no indica lloc,

continua estant majoritàriament en castellà, malgrat la diferència que s'aprecia en diferents òrgans i en diferents territoris.

La falta de disponibilitat en català en aquest aspecte se suma als altres factors que ja fan percebre l'ús del català com a desfavorable, amb la nota important que es tracta del primer contacte que la persona té amb l'Administració de justícia

Objectiu

Oferir tota la retolació i tota la informació al públic en català.

Destinataris

Administracions implicades i òrgans judicials

Contingut

En cada oficina judicial i en cada òrgans que hi treballa s'ha de garantir que sigui en català tant la retolació indicativa, tant de caràcter permanent com no permanent, així com la informació que s'ofereix al públic (als taulers d'anuncis, a la porta de l'oficina, al taulell, a les oficines d'atenció al ciutadà; als fulls penjants o als fulls informatius que es lliuren en mà).

Aquesta mesura complementa la informació que s'ofereix per mitjà dels webs institucionals.

3.2. Atenció oral

3.2.1. Atenció en català en les oficines que atenen el públic

Situacions desfavorables

Molts ciutadans creuen que l'Administració de justícia fa servir només el castellà i per això quan s'hi adrecen l'utilitzen, perquè creuen que és la llengua d'ús. L'ús del castellà i el bandejament del català en els primers tractes que es tenen amb el ciutadà fixa la llengua castellana com a preferent al llarg de tota la relació.

La falta de criteri institucional que sigui curós amb la llengua pròpia del país i amb els drets lingüístics dels ciutadans és una circumstància força recurrent en aquest àmbit. En el cas de l'Administració de justícia, la manca de perfilació lingüística en les places de funcionari que tenen com a tasca la informació al ciutadà contribueix a perpetuar la situació.

Objectiu

Assolir un ús oral normal del català.

Destinataris

Personal que tingui com a tasca principal l'atenció al públic.

Òrgans administratius amb responsabilitat en la provisió de llocs de treball.

Contingut

La persona que fa l'atenció als ciutadans ha de fer servir el català com a llengua de primer contacte i mantenir-lo quan l'usuari fa servir aquesta llengua. També és una acció important invitar l'usuari a fer servir el català quan s'aprecia que aquest fa un ús forçat del castellà en la comunicació. En aquesta mateixa línia, cal evitar una actitud lingüística amb prejudici, com ara parlar en castellà si la persona és immigrant. En tot cas, és important fixar un criteri d'ús que no perjudiqui el ja de per si ús feble del català.

Dins la responsabilitat de l'Administració hi ha proveir aquests llocs de treball amb persones amb la competència lingüística suficient. Igualment, en els despatxos professionals cal que la persona amb una activitat d'atenció i relació amb els clients tingui prou competència lingüística en català.

3.2.2. Invitació als ciutadans i als operadors jurídics a fer servir el català oralment

Situació desfavorable

El context d'ús del castellà inhibeix l'ús del català i molt sovint es produeix un canvi de llengua induït per aquest fet. A més a més, el canvi no es produeix en relacions d'igual a igual, sinó que es dóna en una relació entre especialista i profà en dret o entre autoritat i ciutadà, de manera que aquest desequilibri juga a favor de la llengua dominant. Aquest context afavoreix, per altra banda, que el mateix professional del dret inclini el client a no fer servir el català.

Objectiu

Assolir un ús oral normal del català.

Exercir el dret lingüístic sense la limitació que imposa

Destinataris

Sobretot jutges, però també secretaris i fiscals.

Contingut

A l'inici de la vista oral, el jutge s'adreça a les parts i els convida a escollir la llengua d'expressió que vulguin i, en el cas que sigui el català, els encoratja a fer-lo servir amb plena normalitat. En el cas de la declaració de testimonis, aquesta invitació encara ha de ser més expressa i clara.

Igualment, els advocats i la resta de personal que intervenen en actes jurídics i judicials han de mantenir una actitud proactiva sobre l'ús del català per part dels clients. Per tant, s'han d'abstenir de fer indicacions que desaconsellin fer-lo servir sota l'argument que no l'entendran, que tindrà problemes, etc.

Mantenir un criteri com aquest dóna, com a mínim, una certa garantia per al català d'un ús no condicionat.

3.3. Atenció escrita

3.3.1. Oferiment per tramitar en català les actuacions judicials

Situació desfavorable

Igual que en la comunicació oral, en l'àmbit escrit també actua un perjudici lingüístic, que tot i no tenir una base legal, imprimeix una forta inèrcia: a l'Administració de justícia cal adreçar-s'hi per escrit en castellà perquè en general sempre actua en castellà. A banda de la dada estadística, que avala en bona part aquesta percepció, molt sovint els mitjans fan difusió d'aquest ús del castellà i, per exemple, no és estrany que en intervencions de periodistes, de polítics o d'especialistes en mitjans catalans llegeixin un fragment de la resolució judicial en castellà. Aquesta actitud, ben lògica en la mesura que respon a un fet real, no deixa de reforçar la imatge d'exclusivitat del castellà en l'àmbit.

En definitiva, la realitat lingüística percebuda pels usuaris actua d'estímul contrari a l'ús normal del català. A això cal afegir que la via per optar per una tramitació en català (o en castellà) no està descrita i el dret s'intenta exercir de maneres diverses (demanant-ho el mateix interessat, indicant-ho en un altressí a l'escrit inicial, etc.). Aquesta falta de concreció de l'exercici del dret afavoreix justament el desconcert i l'abstenció, i redunda en pràctiques que són poc favorables a l'exercici.

Objectiu

Assolir un ús escrit en català que estigui en consonància a l'ús que es fa en altres àmbits

Estimular l'ús per part dels usuaris en general i dels operadors jurídics en particular.

Satisfer realment els drets lingüístics dels ciutadans.

Destinataris

Sobretot jutges, fiscals i la resta de personal judicial.

Contingut

A l'inici de les actuacions, si el jutjat treballa en castellà, ha d'oferir la possibilitat de tramitar tot l'expedient judicial en català. Això ha de permetre que cada unitat judicial incorpori de manera real el català com a llengua de treball i que els drets lingüístics puguin exercir-se també realment perquè se'ls ofereix un entorn més favorable.

Aquesta pràctica es pot articular per mitjà de la resolució que respon la presentació d'un escrit o de la que dona trasllat de l'escrit presentat a l'altra part. Com més delimitada sigui la manera com s'exerceix l'opció, més garanties ofereix que els ciutadans que vulguin triar una tramitació del procediment en català se'ls ofereix una opció real.

En paral·lel a aquesta disponibilitat, els advocats, procuradors i graduats socials també han d'oferir al client la possibilitat d'articular els escrits en català si així ho prefereix el client. La capacitació lingüística del professional del dret ha de ser entesa no solament com un valor més dins de la seva prestació, sinó com un deure professional, atès que exerceix en un territori amb dues llengües oficials.

3.3.2 Notificació en català dels documents judicials més rellevants

Situació desfavorable

L'ús del català escrit en l'àmbit judicial és absolutament minoritari. La majoria dels *inputs* lingüístics que rep la ciutadania en general i els justiciables en concret és que la llengua d'ús és el castellà. Aquesta percepció està ratificada pel mateix fet que en molts casos hi ha òrgans judicials que no emeten *cap* escrit en català; no tenen el tenen incorporat en el procés de treball.

Objectiu

Assolir un ús escrit del català que respongui a la realitat de l'entorn i que impulsi alhora la normalització de tot l'àmbit jurídic.

Destinataris

Jutges i funcionaris judicials.

Contingut

Tot el personal de l'Administració de justícia, especialment jutges i secretaris, han de facilitar que l'òrgan judicial emeti resolucions en català. La capacitat de dictar resolucions no ha de ser solament teòrica (en un moment donat si algú ho demana ja es farà), sinó real: com a mínim determinades sentències i determinades comunicacions es fan en català. D'aquesta manera s'incorpora el català com a eina de treball i deixa de ser totalment aliè, tal com es desprèn de l'ús lingüístic de la majoria de jutjats.

3.4. L'atenció al client en despatxos d'advocats

Situació desfavorable

Molts despatxos professionals continuen sense oferir disponibilitat lingüística als clients. Qui determina la llengua de relació entre professional i client és el primer i molt sovint els usuaris dels serveis professionals no tenen dret de tria ni en les comunicacions que mantenen amb advocat i, eventualment, el procurador (documentació de comunicació com correus electrònics, minutes, etc.), ni en la llengua en què es defensen els seus interessos (relacions amb els òrgans judicials).

En aquest context, el català ofereix un clar desavantatge i les dades indiquen que l'ús del català escrit és molt baix.

Objectiu

Crear una dinàmica favorable a l'ús del català.

Garantir el dret que té el client de relacionar-se amb el despatx professional amb la llengua que prefereixi:

Destinataris

Despatxos d'advocats i procuradors

Contingut

Els advocats i els procuradors i el personal dels seus despatxos han de procurar atendre en català, tant oralment com per escrit. Han d'incorporar la disponibilitat lingüística com una prestació important dins del seu circuit de treball. El professional, igual que l'Administració, ha de poder atendre el client en català, des dels primers tractes i al llarg de la relació de servei que presta.

3.5. La fixació d'un criteri d'ús lingüístic al despatx professional

Situació desfavorable

L'ús del català en la tasca dels advocats, procuradors o graduats socials és baix. Molts cops no hi ha hagut ni tan sols un plantejament lingüístic. El funcionament és en castellà perquè és el que s'ha fet sempre. Aquesta inèrcia actua fins al punt d'arribar a situacions en què tot i que el jutge invita a fer servir el català, l'advocat se n'absté perquè "la seva llengua de treball" és el castellà. Aquesta dinàmica no fa més que perpetuar el domini total del castellà i la percepció que el català "no cal".

Objectiu

Establir un criteri d'ús del català en el despatx professional

Destinataris

Advocats, procuradors i graduats socials

Contingut

El despatx professional s'ha de plantejar un criteri per usar el català, que pot ser divers: fer-lo servir quan el client ho demana, quan el client l'utilitza; fer-lo servir per defecte, fer-lo servir en determinades actuacions, etc. El més important aquí és associar el català a l'activitat del jurista i fixar-se unes pautes d'actuació. Amb això s'aconsegueix l'assoliment d'uns nivells més grans de competència, la satisfacció del client i, en general, la possibilitat de generar una dinàmica d'ús positiva respecte dels òrgans judicials als quals s'adreça.

3.6. La sol·licitud del judici en català per mitjà de l'altressí

L'advocat en un procés sempre pot demanar les actuacions en català per mitjà d'una petició expressa al jutjat. El sistema millor per fer efectiu aquesta dret és la petició formal en un altressí en el primer escrit que adreça dins del procediment.

Situació desfavorable

Tot i que hi hagi una administració catalana que intervingui en un judici, la majoria de litigis continuen fent-se en castellà.

Objectiu

Impulsar l'ús del català en les actuacions de l'Administració de justícia

Destinataris

Lletrats de particulars i de les administracions públiques

Contingut

Mitjançant altressí, en els escrits de demanda i contestació, l'advocat demana que es dictin en català les resolucions judicials que s'adoptin en el plet.

3.7. Diversitat en l'opció lingüística dels justiciables

Situació desfavorable

En els procediments judicials hi intervenen una gran quantitat de persones que defensen o representen interessos diversos: els ciutadans que plantegen els seus conflictes perquè el jutge els resolgui; els advocats i els procuradors, que defensen i representen respectivament els interessos dels primers, i amb un règim singular, els advocats dels cossos de lletrats de les administracions públiques; els jutges, que han de prendre la decisió sobre el cas suscitat; els secretaris judicials i la resta de funcionaris, que tramiten, ordenen i impulsen el judici; els fiscals, amb la comesa de defensar l'interès públic i els drets fonamentals, i també els professionals que són cridats pels seus coneixements tècnics a assistir la tasca de la justícia, com els metges forenses, els pèrits o els traductors i intèrprets. Tots aquests tenen uns drets i obligacions lingüístics diferents, però que conflueixen en un mateix espai.

Diverses lleis regulen l'ordenació de l'ús de les dues llengües oficials en el si de les actuacions judicials; a vegades fins i tot, com s'ha indicat en apartats anteriors, de manera contradictòria. De tota manera, hi ha dos principis que guien aquesta diversitat: el primer, que els intervinents en un procés judicial es poden expressar en la llengua oficial que vulguin; el segon, que les ciutadans tenen uns drets lingüístics d'expressar-se en la llengua de preferència i de rebre-hi la documentació oficial. Es poden donar, doncs, voluntats diferents a l'hora de determinar la llengua del procés i cal que aquesta diversitat pugui ser canalitzada a fi de respectar les drets dels ciutadans que es relacionen amb l'Administració de justícia.

A la pràctica, però, de manera recurrent l'opció lingüística no s'exerceix perquè altres dinàmiques d'ús determinen que el castellà sigui la llengua totalment preferent. Així, es produeixen males pràctiques com les següents en què no es té cura de l'opció de qui vol fer servir el català com a llengua de relació.

- Una part o qui la defensa assegura que no entén l'escrit presentat per l'altra part perquè és en català, adduint-hi els motius del desconeixement o d'altres, i l'òrgan judicial fa recaure la càrrega del desconeixement a qui fa ús del català i el requereix perquè aporti els escrits en castellà. Sovint la raó és agilitar el tràmit, evitar traduccions en la mesura que el castellà és igualment conegut per la part que treballa en català...

- Una part utilitza el català i algun dels intervinents públics que hi participa no l'entén, o presumiblement no l'entén, i l'òrgan judicial demana que les intervencions orals o escrites es facin en castellà. O l'advocat addueix aquesta circumstància per no presentar els seus escrits en català.

- En un procediment amb una probabilitat alta d'acabar amb recurs davant d'un tribunal radicat fora de Catalunya, s'aconsella de tramitar-lo i presentar tots els escrits en castellà per no causar retards en l'hipotètic recurs.

En tots els supòsits plantejats la invocar *l'actitud raonable* de la part que vol fer servir el català equival a mantenir el castellà com a llengua general i, al capdavant, actuar discriminatòriament cap a qui actua en català.

Objectiu

Atendre el dret lingüístic dels ciutadans sobre la base de la normalitat d'ús del català.

Destinataris

Jutges i funcionaris judicials.

Contingut

La bona pràctica consisteix aquí a respectar en tot moment l'ús de la llengua catalana per part del ciutadà i del professional, a oferir en català la documentació oficial del procediment quan així es demani i a no traslladar mai a la part la càrrega de l'eventual desconeixement del català per part d'algun dels intervinents en els processos. La determinació de l'opció lingüística, doncs, afecta el conjunt de procediment tot el seu desenvolupament. En concret, el respecte a l'opció pel català vol dir:

- L'òrgan judicial ha d'acceptar tots els escrits presentats en català i tramitar-los amb normalitat i sense dilacions. Per tant, no es pot exigir cap traducció.

- No pot suposar cap cost econòmic afegit per al justiciable. Els costos de la traducció, si n'hi ha, ha d'anar a càrrec de l'Administració.

- Es pot demanar que la documentació que emeti l'òrgan judicial sigui en llengua catalana. Aquesta petició s'ha de formular a l'inici del procediment o al principi de la intervenció del ciutadà; en tot cas, si es formula més tard, només pot afectar els documents expedits a partir d'aquell moment. La documentació de les parts no és objecte d'aquesta disponibilitat i, per tant, només es traduirà per garantir els drets processals.

- D'acord amb un criteri de bona administració de la justícia, el jutge o l'oficina judicial ha d'adoptar les mesures pertinents perquè no s'esdevinguin pràctiques dilatòries amb l'al·legació de drets lingüístics.

3.8. Establiment de criteris delimitats de traducció quan les actuacions judicials tenen efecte fora de Catalunya

Situació desfavorable

Molts procediments judicials tenen ramificacions fora del territori català, bé perquè les resolucions han de tenir efecte fora d'aquest territori, com ara les sol·licituds de cooperació jurisdiccional o els efectes registres civils, bé perquè els procediments són enjudiciats per òrgans jurisdiccional centrals. Aquesta situació fa que la possibilitat de

futures traduccions faci pensar que és millor tramitar l'expedient judicial i dictar-hi les resolucions directament en castellà. Aquesta actitud preventiva resta clarament possibilitats a l'ús del català i té un efecte expansiu que, al capdavant, se suma als altres factors que frenen l'ús del català.

Objectiu

Minimitzar l'impacte que té per a l'ús del català els efectes externs de les resolucions judicials, sobretot en els òrgans centrals.

Destinataris

Jutges i personal de l'oficina judicial

Contingut

Quan un expedient ha de tenir efecte fora del territori on el català és oficial, l'article 231.4 de la Llei orgànica del poder judicial prescriu la necessitat de traducció. Aquesta necessitat, però, cal entendre-la de manera limitada, atès que entendre-la de manera absoluta portaria al sense sentit d'impedir a la pràctica l'oficialitat real del català a la justícia. Per això s'han de tenir en compte alguns criteris que modulen aquesta norma:

- L'objectiu de la traducció és que el tribunal de destinació es pugui formular un judici sobre el cas jutjat. Per tant, no és necessari traduir totes les actuacions, sinó només les necessàries. Igualment, si en un expedient hi consten documents en català fàcilment comprensibles o irrellevants, no cal trametre l'expedient a traduir.
- L'òrgan judicial que tramet les actuacions ha de fer la selecció que s'ha de traduir seguint criteris de rellevància esmentats.
- Si les actuacions o una part d'aquestes arriben a l'òrgan jurisdiccional central en català, aquest sempre les pot enviar a traduir si considera que no entén algun punt.
- Cal atènyer-se al cas concret per evitar traduccions innecessàries. Per exemple, quan es notifica una sentència en català per mitjà d'un exhort a un jutjat de fora de Catalunya, no cal traduir-la si el ciutadà ja l'entén.

En conclusió, la traducció dels documents no ha de ser un objectiu en si mateix, sinó només un mitjà per donar els elements de coneixement necessaris a l'òrgan judicial que ha de conèixer del cas. Per això cal reduir aquesta activitat al mínim indispensable.

3.9 L'ús preferent del català en l'àmbit notarial

3.9.1 Ús del català en l'atenció oral i escrita als atorgants dels documents jurídics

Situació desfavorable

La concepció bastant generalitzada segons la qual en les notaries se sol fer en castellà determina que el ciutadà tingui tendència a expressar-se en aquesta llengua o accepti

que aquesta sigui la llengua d'ús. Precisament per això, la llengua dels tractes amb el client determina que tota la relació, tant oral com escrita, es faci en castellà.

Objectius

Crear un entorn lingüístic més favorable per exercir el dret a expressar-se en llengua catalana.

Aconseguir l'exercici efectiu del dret d'opció lingüística dels ciutadans a les notaries del país.

Destinatari

Els notaris i el personal de les notaries.

Contingut

El català ha de ser la llengua d'ús preferent del personal de les notaries com a llengua inicial de contacte. En tot cas, quan l'usuari del servei notarial fa servir el català, l'empleat de la notaria i el notari han d'adaptar-se a aquesta tria. Si és el cas, constitueix una bona pràctica que el notari digui als atorgants que, malgrat la dificultat que pugui tenir per expressar-se en català, tant ell o ella personalment com el personal de la notaria tenen una plena disponibilitat lingüística per redactar el document en català.

3.9.2. Disponibilitat de formularis i programaris en català

Situació desfavorable

Moltes vegades la falta de resposta en català es pot deure a la manca de material de treball en català, com ara models documentals, formularis o programaris informàtics en català, com també a la versió en català dels documents de caràcter informatiu.

Objectius

Generar la màxima facilitat per treballar en català mitjançant les eines de treball i el material informatiu adreçat al públic.

Aconseguir l'exercici efectiu del dret d'opció lingüística dels ciutadans a les notaries del país.

Destinatari

Els notaris i el personal de les notaries.

Contingut

La notaria ha de tenir a disposició en català el material amb què treballa habitualment, com la documentació per informar els usuaris, els models documentals, els formularis que eventualment s'hagin d'emplenar i també, en la mesura que sigui possible, els programaris informàtics de gestió de la notaria.

3.9.3. El dret de tria del client

Situació desfavorable

La llei estableix clarament que el client dels serveis notariais té dret a rebre el servei en la llengua oficial que vulgui i que s'ha de preguntar a l'atorgant la llengua en què vol que es redacti el document públic. Sovint, però, o bé no es formula clarament la pregunta, o bé hi intervenen factors, com ara la intermediació de tercers en la comunicació amb el despatx notarial (bancs, gestors, advocats), que obvien el dret lingüístic i el servei es continua fent en castellà prescindint de la voluntat de l'usuari. És significatiu que en els darrers anys només del 10 a 12 per cent dels documents notariais s'han fet en català.

L'exercici del dret de tria lingüística, doncs, es fa difícil perquè no hi ha establerta una via clara per fer-ho.

Objectiu

Assegurar que el client pugui exercir realment el dret a obtenir el document públic en català.

Destinataris

Notaris i personal de notaria

Contingut

Per garantir el dret de tria del client seria un bon mecanisme que la pregunta sobre la llengua de preferència es faci per escrit, de manera que el notari s'asseguri que el client o clients obtenen el servei en la llengua que ells volen.

3.10. L'activitat registral en català

Situació desfavorable

L'activitat dels registres, tant el civils com els de la propietat i mercantils, tenien un nivell d'ús del català pràcticament inexistent. Els motius eren diversos: que els efectes no es limitaven a Catalunya, que els documents que s'hi inscrivien eren ja en castellà. Això tenia, alhora, l'efecte que els certificats que s'expedien tampoc eren en català, malgrat el dret del ciutadà de demanar-los-hi. El fet és que progressivament els obstacles legals que s'oposaven aquest ús s'han anat minorant. Així, l'actual legislació del registre civil permet fer els assentaments en català, com també la resta de documentació. Igualment passa amb el registre de la propietat. Aquesta inèrcia d'ús del castellà pot ser, doncs, superada i es pot establir un ús normal del català en aquest àmbit.

Objectiu

Impulsar l'ús del català als assentaments registrals i a la documentació que en deriva.

Destinataris

Responsables dels registres i administracions que els regulen

Contingut

Impulsar l'ús normal del català en els registres fent, com a mínim, els assentaments en català quan el documents que s'inscriu és en aquesta llengua i utilitzant el català en les notes i els certificats i en la resta de documentació que emeten aquests organismes.